

Remissvar från Örebro universitet rörande promemorian ”En nationell kontrollförteckning över produkter med dubbla användningsområden” (Dnr. UD2025/01301)

Örebro universitet (ORU) yttrar sig härmed över promemorian ”En nationell kontrollförteckning över produkter med dubbla användningsområden”.

Remissvaret är delvis framtaget i samarbete med Mälardalens Universitet och Luleå Tekniska Universitet.

Sammanfattning

ORU stödjer förslaget att införa en nationell kontrollförteckning över produkter med dubbla användningsområden. Vi anser att detta är ett betydelsefullt steg för att säkerställa en effektiv exportkontroll och bidra till att stärka den nationella säkerheten. Den föreslagna kontrollförteckningen är i linje med vad flera andra EU-medlemsstater redan har implementerat och skulle förtydliga hanteringen av framväxande teknologier då vi, om lagförslaget går igenom, får en lagstiftning som har möjlighet att följa med i dagens snabba teknikutveckling. Vi betonar vikten av att sträva efter globala och enhetliga regler för att minimera risken med nationella listor.

Eftersom de föreslagna lagändringarna är planerade att träda i kraft den 1 oktober 2025, föreslår vi att tidsramen beaktas för att säkerställa en smidig övergång och fullständig efterlevnad. Vi noterar att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) ska ansvara för att upprätta den nationella kontrollförteckningen, men vi ser en risk med den ökade arbetsbelastningen utan ökade anslagsmedel hos ISP. Implementeringen av kontrollförteckningen kommer inte att påverka lärosätets forsknings- och utbildningsverksamhet negativt, men det är viktigt att det finns tydliga riktlinjer för hur dessa ska tillämpas inom akademiska institutioner. Vi ser dock fortsatt att detta är ett komplext område för svenska lärosäten. Genom att säkerställa att forskare och studenter har tillgång till nödvändig information och stöd kan vi minimera eventuella hinder för akademisk frihet och innovation.

Generella synpunkter

Den föreslagna nationella kontrollförteckningen över produkter med dubbla användningsområden är i linje med vad flera andra EU-medlemsstater redan har implementerat. ORU ser därför positivt till detta förslag då vi ser att det skulle förtydliga hur exempelvis framväxande teknologier ska hanteras. Idag skulle dessa produkter kunna ses som icke-listad PDA¹ och behöva hanteras som sådan men som

¹ Produkter med dubbla användningsområden

genom denna nationella kontrollista i stället tydliggör vad som är kontrollerat och även har möjlighet att följa teknikutvecklingen.

Av förslaget (s. 22) framgår att dagens situation i omvärlden har lett till att de internationella regimerna har svårt till att ta multilaterala beslut för att genomföra nödvändiga uppdateringar av kontrollistorna. I förlängningen innebär det att EU:s kontrollista inte uppdateras i den takt som behövs för att omfatta framväxande teknologier. Att Sverige och vissa andra medlemsstater därför tar fram nationella kontrollistor är ett sätt att hantera omvärlden på ett, enligt ORU, klokt sätt då EU:s PDA-förordning redan är förberedd för denna möjlighet².

Av förslaget (s.40) framgår att införandet av en nationell kontrollförteckning tydliggör att Sverige är en trovärdig samarbetspartner som skyddar framväxande teknik från spridning till antagonistiska aktörer. Detta underlättar för förtroendefulla relationer och samarbeten, särskilt med tekniskt avancerade länder med vilka vi delar intressen och värderingar. Denna fördel gäller inte bara mellan stater, utan även för privata aktörer. Ansvarsfull svensk exportkontroll bidrar till att industri och forskningssamarbeten får ett bättre inflöde av kritisk teknik till Sverige, vilket främjar svensk innovation och framtida exportmöjligheter.

ORU står bakom detta synsätt och ser fördelar för trovärdigheten för nationella och internationella forskningssamarbeten.

Specifika synpunkter

Avsnitt 6 Förslag om att införa en nationell kontrollförteckning

Förslaget (s.34) lyfter att det i stort är det de internationella exportkontrollregimerna som tar fram gemensamma kontrollistor där beslut därefter tas i konsensus. Risker med nationella listor är att deltagande länder i regimerna kan följa olika kontrollistor, vilket kan påverka det globala samarbetet mellan olika lärosäten och organisationer. Promemorian (s. 34) visar dock på att det finns en medvetenhet kring denna risk och att Sverige och EU parallellt ska sträva efter så globala och enhetliga regler som möjligt, vilket ORU ser positivt på.

Avsnitt 7 Ikraftträdande

ORU vill uppmärksamma att de föreslagna lagändringarna är planerade att träda i kraft den 1 oktober 2025. Eftersom detta datum infaller strax efter sommaren, kan det bli en utmaning att hinna granska och säkerställa att redan klassificerade produkter omfattas av de nya reglerna. Vi anser därför att det är viktigt att beakta denna tidsram och eventuellt överväga en förlängning av implementeringsperioden för att säkerställa en smidig övergång och fullständig efterlevnad.

² EU (2021/821), artikel 9

Avsnitt 8 Konsekvenser

8.1 "Konsekvenser för statens budget och statens myndigheter, kommuner, regioner och enskilda"

Promemorian föreslår att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) ska ansvara för att upprätta den nationella kontrollistan. Detta anses vara en del av ISP:s kärnuppdrag, och därför kommer myndigheten inte att få ökade anslagsmedel. Vi noterar att ISP redan har en hög arbetsbelastning och att det tar lång tid att få svar, särskilt i ärenden som rör stöd med klassificeringar. Att ISP:s ansvar ökar utan att anslaget ökar ser vi som en risk.

Konsekvenser för lärosäten

Implementeringen av en nationell kontrollförteckning över produkter med dubbla användningsområden ser inte ut som att det kommer att påverka lärosätets forsknings- och utbildningsverksamhet negativt. Det är dock viktigt att det finns tydliga nationella riktlinjer för hur den nya nationella kontrollistan ska tillämpas inom akademiska institutioner, exempelvis som påbyggnad till kommissionens rekommendation (EU) 2021/1700. Genom att säkerställa att forskare och studenter har tillgång till nödvändig information och stöd kan vi minimera eventuella hinder för akademisk frihet och innovation. Lärosätet bör också vara beredda på att anpassa sina interna processer för att följa den uppdaterade lagstiftningen och säkerställa att all verksamhet bedrivs i enlighet med nationella och internationella exportkontrollregler.

Uppdatering av den nationella kontrollistan

I avsnitt 8.1 "Konsekvenser för statens budget och statens myndigheter, kommuner, regioner och enskilda" står det "Förslagen innebär att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) får ansvar för att upprätta en nationell kontrollförteckning". Vidare står det (s. 34) att "det finns behov av att regelbundet se över den nationella kontrollförteckningen..." vi saknar dock förslag på vem som ansvarar för dessa uppdateringar och en definition på "regelbundet". Det är även önskvärt att tydliggöra om det blir någon förändring i hur svenska verksamheter ska hantera icke-listad PDA¹ om en nationell kontrollista implementeras, exempelvis vad som ska rapporteras till ISP och hur detta i så fall ska göras.